

№ 205

252 123 Київ-123
вул. Осиповського 21, кв.15
Ільченко Іван Миколайович

Київ, 13 січня 1989 р.

Шановний Володимире Антоновичу!

Я, Ільченко Іван Миколайович, вже пенсіонер. Народився і виріс в селянській родині на хуторі Половецькому, що на славнозвісній землі Богуславщини біля самої річки Росі. Через хутір простягається старовинний шлях з Богуслава на Корсунь-Шевченківський.

Страхіття голоду 1933 року пам'ятаю, бо був очевидцем і пережив це лихоліття разом з усією своєю родиною та земляками. Було мені тоді 13 років.

Голод... страшне слово, яке холодить душу всім, хто його пережив, хто з ним зустрічався. Є в поета такі слова:

Гострий біль за тридцять третій, мамо,
Мучить він мене і дотепер...
Свій пайок – глевкого хліба грами –
Ви несли мені, щоб я не вмер

Ми чекали зелені на луках
Кропиви, щавлю, чи лободи
Щоб хоч ними пригасити муки,
Й може, врятуватись від біди...

Ніби про мене сказав поет у своєму вірші

Наша родина з діда-прадіда хліборобська: всі любили землю, своєчасно її обробляли і вона, земля-матінка, платила нам достатком.

Восени 1932 року бригада активістів разом з представником з р-ну ходила по сільських хатах з залізними, довгими ковіньками і штрикали майже кожний сантиметр землі в хаті, коморі, на підвір'ї, в повітці, льоху, шукаючи заховане зернове збіжжя. В кого знаходили – відкопували, і коли мати з дітьми хапалися за узелок, благаючи бригаду, остання відкидала і дітей і матір в бік, а невеликий

узелок виносили на підводу, що стояла біля двору. Плач, ридання, голосіння матерів та дітей було чути по хатах, де побувала горезвісна бригада.

В нашій родині зерна не було, а було кг 12 кон[оплян]ого насіння, яке мати захована на весну, щоб посіяти конопель на огороді. Узелок лежав на дні скрині серед рушників, полотна, одежі. Перерили, знайшли і забрали. До кінця днів своїх мати з плачем згадувала про це і розповідала онукам, як казку. ..

Весною 1933 року хліба не було. Наближалось свято Пасхи в квітні м-ці. Я, як найстарший з трьох дітей бачив, як ридав батько, схилившись до вікна, а мати в голос промовляла крізь плач: з чого ж спекти пасочку?.. На горищі хати батько знайшов бурякове насіння минулих років, потовк його в ступі, пересіяв і мати спекла чорну, суху потріскану і покришену пасочку. Ось і знадобилося бурякове насіння...

Коли потепліло, батько склав у мішок вишивані рушники, вибілене домоткане полотно, скатерки, шерстяні хустки, різнобарвні пояси – козацькі, широкі, намисто, дукачі – все це мамине придане, яке лишилось від їхнього весілля і зберігалось в скрині. Все це батько повіз в Курську область, щоб поміняти на зерно та хліб.

В нас була корова. Тримали її в хаті разом з усією родиною в ті страхітливі часи голоду. Молоко і спасло нас від голоду. Весною пішла кропива, щавель, лобода, цвіт білої акації, листя берези, дерези, кора липи. Все це сушилося, товклося, пересівалося на сито. Перемішувалося з водою і пеклося на сухій сковородці у вигляді млинців-коржиків і споживалося з молоком кислим, або свіжим. Мати таку страву називала «щоденниками»

Батько працював конюхом в к-пі і получав 300 гр глевкого хліба з сечовиці (бобова культура). Ці грами батько ділив на рівні частини на 5 осіб своєї родини. В батька були важкі, пухлі ноги від голодування і праці.

По старому шляху проходило багато людей. В хаті не зачинялися двері від голодуючих прохачів. Ті заходять, а ті виходять. Зайде в хату пухла людина (а вигляд в голодуючої людини страшний) і просе хриплим голосом: «Ой, матінко, ластівко, голубонько, пташечко, зозуленько рідна, дайте те, що хоч у мисочці...»

Мати давала по півчашки молока у пухлі руки, що простягалися перед нею. Люди вимирали цілими сім'ями. Хати – пустки з відкритими дверями та вибитими вікнами були пристанищем для сов, пугачів, що зводили печальний крик...

Мертвих виносили з хат і клали на підводи без труни, без нарядання, без проводів і прощання. Везли на кладовище і складали в одну широку неглибоку яму одне біля одного, а ввечері, як заповнювалася – засипали землею. За це тим, хто вивозив мертвих, давали 500 гр глевкого і важкого хліба. Бувало і так, що вмираючий, пухлий від голоду ще дише, ще живий, а його витягали з хати одночасно з мертвими.

Люди помирали на ходу, під тинами. Під тином померли Хоменко Йовсим – батько 9-х дітей, Михайлик Ганна – мати 5 дітей, Вдовиченко мастей – батько 4-х дітей, Хоменко Євдоким, Половець Євген, Яценко Кирило, Стеблюк Каленик і багато, багато інших хуторян. Було і таке на хуторі Половецькому, що за горло душили на смерть хлопчика 8-9 років, який шукаючи щось зїсти заліз через шибку вікна в хату до сусіда і зїв 3 картоплини. Застали в хаті свекруха і невістка і задушили на смерть.

Під час садіння картоплі весною голодні люди ходили по огородах і вигрібали з ямок картоплю і тут же їли сиру. Господар з родичем взяли таку дитину за руки й за ноги і кинули, розмахавши, в болото до Росі. 9-річна дівчинка сконала в кущах та болоті.

Розповідали хуторяни, що в одній багатодітній сім'ї з'їли хлопця свого, але все рівно сім'я померла вся. Ранньою весно люди заходили в холодну Рось, щоб наловити черепашок на дні річки, простужувалися і помирали. Казав один чоловік, який жив на полі з своєю багатодітною сім'єю – це Вифатень Мусій, що нічого противнішого немає з їжі, як миші. Родина їла і мишей, і ворон, і горобців. Господар був охотником. Вся сім'я померла.

Коли вже наливалися колосочки жита, то люди почали зривати їх і видзьобувати половинчаті зернята. За це двоє жінок, що пололи в полі бурячки і зірвали по десятку колосків засудили на 3 роки заслання тюремного. Багато померло людей, які дочекалися нового хліба і наївшись, помирали, кричали на все село від різких болей в шлунку.

Коли я влаштовував для своїх батьків матері Ільченко Софії Антонівни та батька Ільченко Миколи Ничипоровича свято діамантового весілля (шістдесятиріччя подружнього життя) то батько сказав: За своє подружнє життя найстрахотливішою і незабутньою подією в нашому житті був 1933 рік голодовки та війна з фашистською Німеччиною 1941-45 рр. А найсвітлішою, найрадіснішою подією - це подія в житті коли залишилися живими всі члени родини, зустрілися

в родинній хаті після страхітливої і смертельної війни в обіймах матері. Адже батько, брат і я були на фронтах війни, а сестра забрана на каторжні роботи в Німеччину. Старенька матуся була одна...

В 1933 році померло від голоду 52 чол. в 1941-45 рр загинуло на війні 30 чол. Забрано на каторгу в Німеччину молодих людей 32 чол. Така була обстановка на моїй рідній землі – Половецькому хуторі.

Записав ветеран війни і праці, член міської Київської організації Українського т-ва охорони пам'яток історії та культури Ільченко Іван Миколайович Київ-123 вул. Осиповського 21, кв.15. телефон 434-23-94

Підпис